

ЄСПЛ задовольнив позов посилаючись на «неякісність» українського законодавства та на не застосування національними органами найбільш сприятливого для заявника-платника податку підходу з огляду на неоднозначне трактування законодавства.

РАДА ЄВРОПИ ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД З ПРАВ ЛЮДИНИ

ОСТАТОЧНЕ РІШЕННЯ

Справа «Щокін проти України»
(Заява №№ 23759/03 та 37943/06)
14 жовтня 2010 року

Стислий виклад

Європейський суд з прав людини (*далі – Європейський суд*) вирішив об'єднати заяви заявника, враховуючи спільність їх фактичного та юридичного підґрунтя.

У березні 2002, 2003 та 2004 року заявник подавав до Державної податкової інспекції у Жовтневому районі м. Харкова (*далі – ДПІ*) податкові декларації про доходи за 2001, 2002 та 2003 роки відповідно. Суми податку з доходу заявника, одержаного не за місцем його основної роботи, були обчислені на підставі фіксованої податкової ставки, встановленої пунктом 3 статті 7 Декрету Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян» (*далі – Декрет*).

ДПІ перераховувала суми вказаного прибуткового податку на підставі Інструкції «Про прибутковий податок з громадян», затвердженої наказом Головної державної податкової інспекції (*далі – Інструкція*), внаслідок чого розмір сум податку, що мали бути сплачені заявником, збільшився.

Відповідні скарги заявника на незаконність дій ДПІ, а саме збільшення розміру вказаних сум на підставі Інструкції, яка є підзаконним актом, і незастосування Декрету, який мав силу закону, судами задоволені не були.

Заявник скаржився до Європейського суду за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (*далі – Конвенція*) на порушення його майнових прав в результаті збільшення розміру сум податку не за законом.

Заявник також скаржився за статтею 6 Конвенції на те, що провадження в його справі було несправедливим.

Європейський суд дійшов висновку про порушення прав заявника, гарантованих статтею 1 Першого протоколу до Конвенції, по-перше, в зв'язку з тим, що відповідне національне законодавство не було чітким та узгодженим та, відповідно, не відповідало вимозі «якості» закону і не забезпечувало адекватність захисту від свавільного втручання у майнові права заявника; по-друге, національними органами не було дотримано вимогу законодавства щодо застосування підходу, який був би найбільш сприятливим для заявника-платника податку, коли у його справі національне законодавство припустило неоднозначне трактування.

РОЗГЛЯНУВШИ СПРАВУ, ЄВРОПЕЙСЬКИЙ СУД ОДНОГОЛОСНО:

- «1. Вирішує об'єднати заяви;
2. Оголошує скаргу заявника за статтею 1 Першого протоколу до Конвенції прийнятною, а решту скарг у заяві – неприйнятними;
3. Постановляє, що у цій справі мало місце порушення статті 1 Першого протоколу до Конвенції;
4. Постановляє, що:
 - (а) протягом трьох місяців з дня, коли рішення стане остаточним відповідно до пункту 2 статті 44 Конвенції, держава-відповідач повинна виплатити заявнику 1200 (одну тисячу двісті) євро відшкодування моральної шкоди, а також 1500 (одну тисячу п'ятсот) євро відшкодування судових витрат. Ці суми мають бути конвертовані у національну валюту держави-відповідача за курсом на день здійснення платежу, плюс будь-який податок, який може бути стягнуто із зазначених сум;
 - (б) зі спливом вищезазначених трьох місяців і до остаточного розрахунку на зазначені суми нараховуватиметься простий відсоток (*simple interest*) у розмірі граничної позичкової ставки Європейського центрального банку, що діятиме в період несплати, плюс три відсоткові пункти;
5. Відхиляє решту вимог заявника стосовно справедливої сатисфакції».

Іван ЛІЩИНА,

старший юрист міжнародної юридичної групи
AstarovLawyers

Загалом Суд досить обережно розглядає справи щодо податків. Так, у справі *Гасус Досье* зазначено, що стаття 1 Першого протоколу «визнає за державами право приймати будь-які фіскальні закони, які вони вважають за доцільне, якщо взяті заходи не дорівнюють неправомірній конфіскації» (*Gasus Dosier – und Furdertechnik GmbH v. the Netherlands*, 23 лютого 1995 р., Series A, № 306-B, п. 59). Понад те, визначаючи, виконується ця вимога, Суд визнає, що держави при формуванні й реалізації податкової політики мають широкі межі розсуду і що Суд поважатиме оцінку законодавця в таких питаннях, за виключенням випадків, коли вона позбавлена будь-якого розумного підґрунтя (*the National & Provincial Building Society, the Leeds Permanent Building Society and the Yorkshire Building Society v. the United Kingdom* від 23 жовтня 1997 р., *Reports of Judgments and Decisions 1997-VII*, пп. 80-82).

Інакше кажучи, позиція Європейського суду з прав людини полягає в тому, що державні органи мають якнайширші межі розсуду при ухваленні податкових законів та їхньому впровадженні. У справі *Гасус Досье*, наприклад, Суд визнав право державних органів конфіскувати майно на складі покупця за його податковими зобов'язаннями, хоча право власності на це майно формально залишалось у продавця.

Однак 14 жовтня 2010 р. Суд прийняв унікальне рішення. У справі *Шчокін проти України* Суд (*Shchokin v. Ukraine*, від 14 жовтня 2010 р., заяви №№ 23759/03 і 37943/06) розглянув ситуацію, коли встановлений Декретом Кабінету Міністрів України «Про прибутковий податок з громадян» розмір податків, які заявник мав сплатити, був збільшений за Інструкцією «Про прибутковий

податок з громадян», затвердженою наказом Головної державної податкової інспекції. Попри загальне правило, за яким державні органи мають широкі межі розсуду при визначенні та збиранні податків, Суд постановив, що в цій справі стаття 1 Першого протоколу було порушено.

Так Суд звернув увагу на вибіркоче застосування національними органами норм Декрету, при якому податкова адміністрація та суд проігнорували статтю Декрету, яка встановлювала 20-відсотковий податок на доходи громадян, отримані поза основною роботою. При цьому посилення національних органів на Інструкцію, за якою такі доходи підлягали оподаткуванню за прогресивною шкалою не мали сенсу з огляду на те, що Інструкція вочевидь мала меншу юридичну силу ніж Декрет.

Суд також вивчив Указ Президента України № 519/94 «Про збільшення неоподаткованого мінімуму та ставки прогресивного оподаткування доходів громадян». Приймаючи на віру позицію національних судів, згідно з якою зазначений Указ регулював відповідні правовідносини та встановлював прогресивне оподаткування для відповідних доходів, Суд зазначив, що загалом юридична сила Декрету, який мав силу закону, має бути більшою за Указ. Але в будь-якому разі, навіть якщо Указ замінював Декрет, не зрозуміло, чому державні органи продовжували вибірково застосовувати одні норми Декрету, а інші, які не були скасовані, ігнорували.

Суд дійшов висновку що, по-перше, національне законодавство не було чітким та узгодженим та не відповідало вимозі «якості» закону, і не забезпечувало адекватного захисту від свавільного втручання у майнові права заявника; по-друге, національними органами не було дотримано вимоги законодавства щодо застосування підходу, який був би найбільш сприятливим для заявника-платника податку, коли в його справі національне законодавство припускало неоднозначне трактування. ю

У Державній судовій адміністрації України

ЗАПРАЦЮВАЛА ОН-ЛАЙН-КВИТАНЦІЯ ДЛЯ СПЛАТИ СУДОВОГО ЗБОРУ

Державним підприємством «Інформаційні судові системи» на замовлення Державної судової адміністрації України, з метою спрощення процедури сплати судового збору, було розроблено новий програмний продукт – **он-лайн-квитанцію** – зручну форму для формування квитанції на сплату судового збору. Така форма оплати судового збору є надзвичайно простою та швидкою, оскільки достатньо зайти в рубрику «Судовий збір», що розміщена на веб-порталі судової влади за посиланням <http://court.gov.ua/sudytax/>, обрати необхідний суд,

відтак – рубрику «Судовий збір», натиснути на он-лайн-таблицю ставок судового збору, щоб розрахувати суму збору та сформувати квитанцію. Така квитанція значно спрощує процедуру «ручного» заповнення платіжних реквізитів, страхує від помилок при ручному заповненні платіжних реквізитів судів та потребує менше часу. Сплачується роздрукована он-лайн-квитанція через установи банків чи відділення зв'язку у звичайному режимі.

**За інформацією прес-служби
Державної судової адміністрації України**